

Euroregiunile – un pas necesar spre integrarea europeană

Prof. univ. dr. Silviu Neguț
REI – ASE, București

Încă de la început trebuie să fac o precizare: deși aparent, toată lumea are aceeași percepție în privința *euroregiunilor*, în fapt există și unele nuanțe, chiar diferențe aș putea spune. De pildă, unii cercetători apreciază că regiunile transfrontaliere sunt la fel oriunde în lume, că diferă doar spațiul geografic și nu esența lor și, prin urmare, termenul de *euroregiuni* nu este necesar. Personal - și am făcut publică această poziție atât verbal, cu ocazia unor conferințe, simpozioane etc., cât și în scris – consider că *euroregiunile constituie un tip aparte de regiuni transfrontaliere*, și aceasta nu grație marelui număr caracteristic continentului nostru, cum susțin anumiți cercetători, ci datorită însăși esenței constituirii lor: au luat și iau naștere prin voința colectivă a administrațiilor locale și naționale din două sau mai multe țări vecine, funcționează grație unor statute adoptate prin consens și sunt coordonate de organisme abilitate în acest sens. Spre exemplu, în afara Europei, regiunile transfrontaliere au luat naștere, e adevărat, tot ca urmare a unor imperative de cooperare transfrontalieră, cel mai adesea cooperare economică (sau nu neapărat cooperare, ci pur și simplu necesitatea schimburilor comerciale – determinate de complementaritate), dar de cele mai multe ori fără un cadru legal și chiar fără acordul oficial (pentru că acordul tacit există!) al statelor ale căror părți sunt implicate.

Un caz tipic, edificator în acest ultim sens, este cel al regiunii transfrontaliere americane

Rio Grande, care funcționează de decenii fără a fi oficializată: în esență, zilnic, numeroși mexicani, așa-numiții *maquiladores* (potrivit anumitor surse în jur de un milion) trec granița în S.U.A. unde lucrează, primind însă salarii mai mici decât americanii, iar la rândul lor aceștia din urmă trec granița în sens invers pentru a face cumpărături în Mexic, unde prețurile sunt mai reduse.

„*Euroregiunile reprezintă – așa cum sublinia în urmă cu câțiva ani, un membru al Delegației Comisiei Europene (dr. Sabathil), cu ocazia întâlnirii de la Praga din 1998 pe tema formulelor de cooperare regională în Europa Centrală și de Sud-Est – forma cea mai tradițională și mai eficace pentru cooperarea din regiunile de frontieră și reprezintă un instrument un instrument relativ flexibil al colaborării în aceste zone de graniță.*”

În afara faptului că pun în mișcare energii umane și resurse materiale care, altfel nu ar fi fost valorificate la adevărata lor valoare, *euroregiunile sunt importante*, potrivit multor analiști între care îmi permit să mă număr și eu, *prin prisma devenirii europene*. Încercăm, în continuare, să schițăm câteva elemente care vin în sprijinul unei atari aserțiuni:

a) În primul rând, și acesta este un lucru cu adevărat esențial, euroregiunile contribuie la reducerea încordării și la menținerea stabilității în zonă. În ceea ce privește reducerea încordării aș menționa

euoregiunile mai noi (înființate după 1990) din spațiul Oder-Neisse care, privite inițial cu ostilitate, sunt astăzi un model de organizare și eficacitate. Legat de ostilitatea inițială, așa aminti că aceasta a fost întreținută din plin de mass-media din Polonia și Cehia, care a vehiculat trecutul dominator al Germaniei, susținând că are loc o nouă modalitate de „regermanizare” a teritoriilor de la est de Oder, de data aceasta pe cale economică; ulterior tot mass-media va fi cea care va sublinia realizările.

b) Euroregiunile contribuie la surmontarea moștenirii istorice negative. Să nu uităm, de pildă, că spre deosebire de regiunile transfrontaliere din Europa de Vest, noile regiuni transfrontaliere din Europa Centrală și de Est prezintă unele caracteristici destul de diferite, și aceasta întrucât, în virtutea vicisitudinilor istoriei, frontierele s-au aflat adeseori în mișcare, fie spre est, fie spre vest, marcând profund structurile demografice, sociale, economice. Urmare acestor translații frontaliere, fiecare țară din această parte a Europei are minorități pe teritoriul statelor vecine, care nu întotdeauna acționează congruent cu statul național majoritar.

c) Euroregiunile duc la surmontarea dificultăților economice, chiar a incertitudinilor economice am putea spune, contribuind la atenuarea dezechilibrelor economice regionale. De altfel, proiectele inițiate sunt mai ales din domeniul economic și vizează tocmai reducerea sau chiar ștergerea decalajelor amintite.

d) Integrarea europeană trece, în mod evident, prin cooperarea regională și, în consecință, regiunile transfrontaliere contribuie la pregătirea țărilor care vor să-și lege destinul de viitorul Europei, respectiv de Uniunea Europeană. Ne întrebăm, în acest sens, retoric, oare ce reprezentau în urmă cu câteva decenii, micile părți, zone, ce aveau să devină componente ale euoregiunilor de pe Rhinul Superior și ce sunt astăzi. Și așa aminti doar Regio Basilensis, regiune transfrontalieră de la a cărei înființare se

împlinesc, în 2003, 40 de ani și care constituie un fel de model european în domeniu.

Rezolvarea în plan local/regional a aspectelor menționate – reducerea încordării, menținerea stabilității, precum și buna funcționare a cooperării economice și de altă natură – reprezintă, desigur, condiții *sine qua non* ale reușitei euoregiunilor. Să nu uităm că, de pildă, în ceea ce privește primul aspect (încordarea), chiar și unele regiuni transfrontaliere vest-europene, între care Strasbourg-Karlsruhe, s-au constituit în zone în care, în mod tradițional, au existat tensiuni, cu motivație istorică în principal. Și iată că s-a reușit depășirea cu succes a acestui prag cu tentă naționalistă. În fond, colaborarea transfrontalieră „și-a propus să ajute echilibrarea diferențelor de dezvoltare apărute în ținuturile de frontieră, să depășească, pas cu pas, situația precară a acestor zone și să îmbunătățească condițiile de viață ale oamenilor care trăiesc pe aceste teritorii” (M.S. Sucha, 1998). Sau, cum se afirmă în Declarația de constituire a Euroregiunii Elba (Elbe în germană, Labe în cehă), „prin aceasta se dorește cuprinderea tuturor domeniilor: cultural, social, economic și de infrastructură ale vieții cotidiene”. Și tot privitor la aceasta euoregiune (a Elbei), dar cu valabilitate generală, pentru toate euoregiunile, este următoarea aserțiune programatică: „puține obiective grandioase, dar numeroase măsuri individuale ce totalizează un întreg foarte util”. Așadar să se acționeze nu pentru realizarea unui proiect deosebit, dar foarte costisitor, care ar antrena un mare efort financiar într-o singură direcție, ci punerea în mișcare a cât mai multor elemente ale activității economico-sociale, și în primul rând a infrastructurii, care facilitează legăturile absolut necesare unei bune cooperări. De pildă, în aceeași euoregiune amintită (cea a Elbei), s-a pornit de la îmbunătățirea infrastructurii transporturilor, acționându-se, printre altele, pentru descongestionarea unui drum european foarte solicitat (E 55) prin oferte alternative privind transportul de mare

capacitate, reintroducerea legăturilor cu bacul între Schöna/Reinhardtsdorf (Germania) și Hrensko (Cehia), sincronizarea orarelor transportului public, german și ceh, la început pentru cel de mică distanță etc.

Cooperarea în cadrul euroregiunilor înseamnă, printre altele, și găsirea unui *limbaj comun*, exprimat în programe coerente economice, turistice, culturale, artistice etc. A se vedea, în acest sens, succesul obținut de Euroregiunea Bayerische Wald (Pădurea bavareză)/Šumava, de asemenea germno-cehă, care a pus accentul pe revalorizarea atuurilor regiunii: peisajul extrem de frumos, care include și cel mai mare ținut compact împădurit din Europa Centrală, activitățile tradiționale (între care prelucrarea sticlei) etc. Drept urmare, măsurile adoptate au vizat, între altele, realizarea de șosele comune pentru uzul bicicliștilor și poteci pentru drumeție, transformarea vechilor șuri de fân în „hoteli de fân” (pentru turiști, în primul rând bicicliști), lansarea proiectului „Sticla fără granițe”, respectiv sprijinirea reînvierii acestei vechi tradiții artisanale, realizarea unui ghid bilingv al istoriei artei sticlăriei în zonă, precum și proiectul „Acoperișul verde al Europei” cu măsuri privind prezervarea naturii, dar și pentru valorificarea turistică prin promovarea ofertei în comun (inclusiv același pavilion) la manifestările internaționale specifice (târguri).

Am insistat pe aceste aspecte întrucât, personal, consider că găsirea limbajului comun este un element esențial al colaborării și cooperării internaționale în ansamblu, și în cadrul euroregiunilor în particular. De altfel, acolo unde acest limbaj lipsește, rezultatele se văd. Aș fi bucuros să fiu contrazis, prin date concrete, de alți participanți la această conferință, dar la nivelul percepției mele, euroregiunile din partea de est a țării noastre se află în dificultate, tocmai datorită absenței limbajului comun (nu și de a limbii comune!).

În fond, principalul obiectiv al euroregiunilor îl constituie *încurajarea încrederii și colaborării* locuitorilor din zonele de

frontieră. Ceea ce nu este deloc ușor de realizat, având în vedere faptul că, în cele mai multe cazuri, lipsește infrastructura comună pentru colaborare, la care se adaugă, de la caz la caz, nenumăratele piedici legislative, juridice, disparitățile între sistemele financiare și nu în ultimul rând, cele psihologice, mentalitățile fiind, după cum se știe, foarte greu de modificat. Aș aminti în acest sens că, în țara noastră, datorită lipsei multă vreme a informației necesare și a cvasiabsenței temei din mass-media, euroregiunile au fost percepute de unii concetățeni – și unii încă o mai fac! – la nivelul „ne iau ungurii Transilvania!”. Nu este mai puțin adevărat că, la crearea unei asemenea reacții, a contribuit din plin, pe lângă necunoaștere, și modul, neinspirat să zic, de constituire și prezentare a unor asemenea regiuni transfrontaliere (mă refer la Euroregiunea Carpatică). Sau, în cazul celor mai puțin tineri, anunțarea tentativei modelului sovietic Valev din anii '60, care încerca, practic, nu stimularea dezvoltării economice și cooperării, cum susținea, ci includerea, treptată și voalată, în Uniunea Sovietică, a altor teritorii, în baza principiului proximității geografice și, respectiv, a celui al diviziunii muncii (specializării economice în speță).

Revenind la tema în discuție, euroregiunile – pas necesar spre integrarea europeană, aș aminti că unele forme de cooperare regională din Europa își au originea în cooperarea tranfrontalieră. De pildă, Inițiativa Central Europeană își are rădăcinile într-un experiment de cooperare tranfrontalieră, desfășurat în condițiile Războiului Rece, experiment ce a implicat la început (în 1978) nordul Italiei, Austria, Bavaria și județele de nord ale Ungariei, așadar o cooperare la nivel subnațional. Nu-i mai puțin adevărat că n-a dat roade și, ca urmare, la inițiativa Italiei s-a trecut la cooperarea la nivel național (în 1989) în cadrul așa-numitei *Quadrilaterale*, care reunea o țară membră AELS (Asociația Europeană a Liberului Schimb), Austria, o țară membră a NATO și a C.E.E. (astăzi UE), Italia, o țară neutră, Iugoslavia, și o țară

membră a Tratatului de la Varșovia, Ungaria. Apoi, în contextul evenimentelor din Europa Centrală și de Est, s-au adăugat Cehoslovacia (1990) și Polonia (1991). „Declanșarea crizei iugoslave – remarcă un analist în domeniu – a însemnat, în același timp, o lovitură și un nou început pentru această grupare. Schimbându-și denumirea (în decembrie 1991) în Inițiativa Central Europeană (Central European Initiative), a supliniit eliminarea din sânul său a fostei Federații Iugoslave prin state desprinse din aceasta, extinzându-se totodată în două rânduri (iunie și noiembrie) pe parcursul anului 1996, către noi state din Europa Răsăriteană și de Sud-Est” (A. Pop, 1998).

În concluzie, pe baza a ceea ce am încercat să argumentez în cele prezentate, afirm și eu – și am credința că nu greșesc – că această cooperare multilaterală la nivel local, transfrontalier, reprezintă în egală măsură, și o cale de integrare europeană, un pas firesc și necesar pentru aderarea la Uniunea Europeană. Și acest lucru este extrem de important întrucât Uniune Europeană constituie viitorul Europei. Iar cine nu intră în Uniunea Europeană, evident nu are viitor.

Bibliografie:

1. Crozet, Michel, *La cohésion européenne et la politique régional*, workshop-ul „Agricultural Politics in European Union, 15-18 aprilie 1997;
2. Deică, Petre; Alexandrescu, Valeria, *Euroregiunea carpatică și himera hugaristă*, cotidianul „Timpul”, nr.63, 1994;
3. Foucher, Michel, *Fragments d'Europe. Atlas de l'Europe médiane et orientale*, Fayard, 1993 (îndeosebi capitolul „Europe des régions et disequilibres internes”, pag.308-311);
4. Neguț, Silviu, *Euroregiunile – un punct de vedere*, în „The Roumanian Economic Journal”, no.2, July 1998;
5. Neguț, Silviu, *Les Euroregions*, în „Revue Roumaine de Géographie”, 1999;
6. Pop, Adrian, *Formule de cooperare regională în Europa Centrală și de Sud-Est*, în cotidianul „Curentul”, 3 dec., 1998;
7. Sucha, Marian, *Euroregiunile sau cum promovează frontierele dezvoltarea în comun*, în cotidianul „Curentul”, 3 dec., 1998;
8. Vasile, Alina, *Cooperare peste granițe*, în cotidianul „Curentul”, 3 dec., 1998.